

agrupació excursionista atalaia

A.E. TALAI

BIBLIOTEC
ARXIU

FEDERADOS A:

federación catalana de montaña

federación catalana de esquí

comité de exploraciones subterráneas de cataluña

asociación española de camping y caravana

CARRER ANSELM CLAVE, 3 - TELEFON 893 12157 - VILANOVA I LA GELTRU

CIRCULAR PER ALS SOCIS JUNY DEL 1970

Construccions medievals defensives (14)

El Castell d'Esquena Rosa

El nom d'Esquena Rosa que corresponia a un lloc del terme d'Albinyana, és actualment un topònim totalment oblidat. Balari i Jovany, en els seus "Orígenes de Catalunya", deia que "esquena" és una variant "d'espina", nom que es dóna a la serie de vèrtebres de l'esquena dels animals, i que orogràficament vol dir el cim d'una muntanya en forma de cavallet, o sigui el que correntment diem "carena". El nom és de procedència germànica, "skina", i Moreu-Rey ens recorda que la major densitat de topònims de caràcter germànic coincideixen precisament amb les zones de repoblament carolingi, com ho fou el Baix Penedès.

El primer esment que tenim d'aquest nom és de l'any 1011, en el document de donació del castell d'Albinyana a Sant Cugat. En les afrontacions de dit castell es diu que la divisòria a la part de migdia ascendeix pels cims de "Schena Rosa qui est terminus de Kastro Caldarii". El 1013, el compte Ramon i la seva muller confirmen els límits de les possessions de Sant Cugat en aquella part del Penedès, i en les afrontacions se citen la

Guardia de Banyeres, la vila de Tomovi, la Guardia dels Cocons i "ipsum montem que dicunt Eschena Rosa". El 1017, l'abat de Sant Cugat dóna terres a Bonet, dit Bernat, per edificar-hi una torre i cases, en el lloc anomenat "Stagnum Servidini", en terme de "ipso Caldario". En les afrontacions torna a esmentar-se la muntanya d'Esquena Rosa.

L'any 1046 "Maier", dit "Bernard" i la seva muller "Adalez", donen a "Bernard Osten" i muller "Galiardis" i a "Seefred" i fills "Tedberd" i "Guitardo", la quadra de terra culta i erma "que dicitur Secena rosa, que vocant Motmirard". Ho tenen per veu de Sant Cugat, per la casa de l'abat Guitard, senyor seu. La quadra està en el terme del castell d'Albinyana, amb les següents afrontacions. Pel cantó d'Orient, amb els termes de Banyeres i Sta. Oliva i d'aquí segueix pel "Cocon" i pel riu que discorre pel "Canadel" en temps de pluja, precipitant-se en "ipso cap" del torrent "de ipsa Lobatera", i d'aquí s'ajunta en "ipsa parada de ipsa Madriquera". Pel cantó de Migdia, va pel "Ulas-trel" i segueix per "ipsa parada de ipso

Ocrotor", amb el terme de "ipso Caller" i de "Castel Bara". Per Occident, s'arriba al "ipso Puig de lacuna pedruca" (serra Pedregosa?) i pel "ipso collo d'Ollivard" i baixa pel torrent que passa sota "ipsas villas de Albiniana". Pel cantó de Cerç, va per "ipsos albornars" i per "ipsas feixurias" que foren feixades entre el terme d'Albinyana i el de Banyeres, fins al de Sta. Oliva. Les afrontacions inclouen la meitat de la quadra i la meitat de "ipsas fortizas". L'altre meitat la tindran en feu. El topònim, que en principi corresponia a un cim o a una petita serra, ha passat en aquest document a designar una quadra en la qual existeixen unes fortalises protectores.

En el Cartoral de Poblet hi ha un document datat el 1173 en el qual Guillem de Cervera, la seva muller Ermesenda i llur fill Raimon, cedeixen al cenobi diverses possessions, entre elles la dominatura que tenen en el terme de Banyeres i el "castrum" seu, anomenat "Squenarosa", amb els seus termes i pertinences. Desconeixem des quan hi havia un castell en aquell lloc i la forma en que passà a mans dels Cervera. En un altre document de l'any 1177, extret del "Llibre Blanch", Bernat de Papiol ven i dona a Santes Creus, en mà de l'abat Pere, les pastures dels seus honors i castells (castrum meorum) "Salastru (Bonastre) et Eschene Rose et Albiniane et castru de Roda".

L'any 1183, l'arquebisbe de Tarragona efectuà un judici sobre les diferències hagudes entre el monestir de Sant Cugat i Berenguer de Lodger, per "illa quadra castru de Albiniana que dicitur Squina Rosa". En aquest document veiem la nova denominació de quadra-castell. Tres anys més tard, Berenguer de Lodger i la seva muller Berenguera donen a Guillem de Banyeres i muller Arsenda, l'honor que tenen a "ipsa quadra de Schena Rosa", sota els termes del castell d'Albinyana. El mateix any, Guillem de Banyeres i la seva muller ofrenen el seu fill Ramon per monjo, donant-li de tot "ipsam quadram terre culte et erme que vocatur Eschena Rosa". El 1187, Berenguer de Lodger i la seva muller, defineixen a favor de Sant Cugat tot l'honor "d'Eschena Rosa" amb

els seus termes i afrontacions, que tenien per veu de Pere Descorsein. En aquests dos darrers documents veiem les signatures dels Banyeres, els Lodger, Bernat i Guillem de Bellvei i Bernat de Papiol.

El 1212, Ramon de Cervera, militar, defineix, evacua i dona al monestir de Sant Cugat, tot el que té i posseeix a "ipsum honorem de Squina Rosa", que injustament a l'abat demanava. Aquest document sembla lligar amb el de donació a Santes Creus, datat el 1173. Observem que la denominació de "castell" no és consignada en aquests últims documents. Possiblement la fortalesa estaria ja enderrocada.

Investigant la localització d'aquest castell pels voltants d'Albinyana, hem cregut que podem situar-lo en el collet proper a la capella de Sant Antoni. Un dels indicis és l'existència en aquell punt de les minses restes d'una construcció fortificada en la qual encara poden ésser apreciades algunes torres cantoneres. Un altre indicatiu és el que aquest lloc és una zona geològica del Triàssic, completament envoltada per calisses del Quaternari. Aquest fet origina la sugerència de les aigües subterrànies que revitalitzen els contorns, i a més, els nivells impermeables que afloren a l'exterior (prop de la font de Sant Antoni hi ha unes guixeres abandonades) contrasten violentament amb els seus tons clars, amb les grisors fosques de les serralades de La Papiola, La Pedregosa i del Quadrell, amb un significatiu nom aquesta darrera, donat per l'antiga i abandonada masia relativament propera a Sant Antoni. Les diferències cromàtiques anotades són un punt a favor en quant a l'origen de la denominació "rosa" donat a l'esquenall muntanyenc.

En contra, si mirem les primeres afrontacions documentades, semblen situar el lloc a Migdia (o al cim) de La Papiola. I en aquest sentit hom localitza Esquena Rosa en el lloc anomenat dit Les Torretes, en el terme d'El Vendrell (antigament de Calders), on, tanmateix, hi ha algun vestigi pretèrit de defensa.

Participació de la nostra Agrupació en marxes

XVII MARXA DUFOUR

El 12 d'abril s'efectuà aquesta cursa organitzada per la U. E. C. d'Horta. La sortida es donà en el poble de l'Estany i continuà pel cim de Puig Caritat, El Castell, Can Villanova, Sant Martí de Puigarmengol, Font de Montcabré, Sant Feliu de Terraçola, Molí del Castell, Font de la Sala i l'Estany, també final de la cursa. El dia de la marxa coincidí amb el de la benedicció de la restaurada església de Santa Maria de l'Estany, una de les joies del romànic català que pogueren contemplar els marxadors.

XIII CURSA DE REGULARITAT DE LES COMARQUES DE TARRAGONA

El passat 19 d'Abril se celebrà aquesta marxa excursionista organitzada per la Secció Excursionista del Centre de Lectura de Reus. L'itinerari s'inicia a La Vilella Alta, seguint cap al Grau de la Guineu, Mas Deu, Coll de les Barraques, Collet de la Barraca del Grifoll, Mas de l'Estrem, Coll de les Fígues, Plana de les Argilagues, Barranc de Sant Salvador, Font de Sant Salvador, Mas del Serrador, Ermita de la Foia (dinar), Camí del Rec, Ermita de Sant Roc i Cabassers, final de cursa.

Els nostres excursionistes tingueren una altra ocasió de trepitjar la serra del Montsant on la natura ha modelat les abruptes cingleres, contorsionats roquers i capriciosos monòlits, com l'Agulla del Frare. El marxador quedava agradablement sorprès per les delicioses racons

La classificació dels equips de l'Entitat és la següent:

Clas	Dorsal	Equip	Punts
4	98	F. Montané-C. Fabré	27
2	70	I. Romeu-J. Toledano	29
10	100	J. Ferrer - A. Bayo	30
20	95	Josep Planas - R. Muela	33
48	120	M. Ferrer - M. Paterna	40
148	151	Ll. Daviu - B. Forgas	73
150	44	R. Artigas - Antoni Garcia	74
183	162	R. Martí - F. Moya	100
207	2	C. Pallarès - M. Prats	180

Per Entitats l'A. E. Atalaia quedà classificada en según lloc.

des que continuament trobava al seu pas. Les ben conservades ermites, i no tan ben conservades masies, unes i altres en moltes ocasions edificades a soplui d'una bauma. El dia un xic ennuvolat, ajudà al marxador a superar l'esforç d'uns desnivells que un excés de sol hauria complicat.

La nostra classificació com a equips forans invitats inclosos dins de la Social de l'Entitat organitzadora, és la següent:

Clas.	Dorsal	Equip	Punts
1	77	J. Planas - R. Muela	10
3	92	I. Poch - J. Bruna	14
4	75	A. Bayo - M. Ramon	16
5	135	F. Montané - I. Romeu	16
9	23	J. Ferrer - C. Soler	20
12	98	C. Fabré - J. Virella	26
13	140	A. Llorba - I. Guardiola	27
14	142	M. Bartí - A. Batanero	30

Festa del Repartiment de Premis

El dissabte dia 20 d'aquest mes, a les 10'30 de la nit, tindrà lloc en el nostre local social, el Repartiment Anyal de Premis (Marxa Social, Campionat d'Esquí, Concursos Fotogràfics, etc.). La vetllada serà amenitzada per una projecció de diapositives de diferents actes socials i pel·lícules cedides per l'Oficina de Turisme Francés.

Socls, no hi manqueu!

Noticiari

EXCURSIO AMB AUTOCAR

Amb un dia magnífic el passat dia 24 de maig tingué lloc una excursió amb autocar, organitzada per la nostra Agrupació a Santa Fe del Montseny i Sant Marçal. Alguns membres de l'excursió varen fer la travessia de Santa Fe a Sant Marçal caminant, passant pel Turó de l'home i les Agudes.

De retorna, es va fer una breu visita a l'Aeroport.

NECROLOGICA

El nostre sentit condol als nostres consocios el matrimoni Dolors Espí i Ramon Lozada per la defunció de la mare de la primera. Que en pau descansi.

UN AERODROM AL PANADES

En una recent visita pels contorns de Font-rubí, hom trobà els pagesos molt preocupats pel que semblen fonamentats rumors sobre la construcció del futur aeròdrom de Barcelona, que enllaçant amb la també futura autopista quedarà a una cinquantena escassa de quilòmetres de la capital.

Diuen que les pistes tindran la forma d'una H gegantina i que una de les branques s'estendrà des de les immediacions de La Granada fins a les de Guardiola de Font-rubí. Encara que com la majoria de projectes la cosa va per llarg, no deixen de causar inquietud les temudes expropiacions, i naturalment, el Penedès perdrà bona part del tradicional temperament bucòlic, degut al terra-bastall ocasionat pels monstruosos super-jets.

Recordem per altra part que les planures de la depressió penedessenca ja foren en altre temps acondicionades per a l'aterratge d'avions, quan durant la guerra civil s'instal·laren petits camps d'aviació als termes de Santa Margarida i Monjos, i Santa Oliva.

RESSONS DEL NOSTRE PORTANTVEU

La nota publicada en l'anterior circular, referent a la toponímia urbana, ha tingut ressó a la premsa local en un acertat article quin autor és el nostre consoci Francesc X. Puig i Rovira. Ens adherim completament a la petició feta pel nostre associat de que bonament sigui esmentat el lapsus comès al retirar els noms d'uns patricis vilanovins dels carrers que els havien estat dedicats.

AIGUATS

Els dies 7 i 9 del passat maig caigueren quasi en tota la regió uns intensos aiguats molt beneficiosos a l'agricultura. El pantà del Foix tornà a sobreixir-se novament, renovant-se les enterbolides aigües. Com de costum el pas subterrani sota el ferrocarril quedà inundat i el nostre Local Social convertit dues vegades consecutives en una sucursal de Venècia.

QUILOMETRES ELASTICS

Hom conserva en el seu arxiu particular una fotografia de dos rètols situats a la cantonada de la Rambla Samà amb la de Vidal, i separats per una distància d'uns dos metres. En un hi deia "A ARBOS 16 km.". En l'altre "17 ARBOS". Un parell de trompades automovilístiques ja fa temps que enviaren als contradictoris rètols a Can Pistras.

Una altra curiositat quilomètrica estava situada en la veïna població de Ribes. En el centre del poble un rètol deia que hi havia sis quilòmetres fins a Vilanova. Prop de Can Puig, a Sota-ribes, a un quilòmetre escàs del lloc anteriorment indicat, deia que solament en faltaven tres, però el premi comarcal del quilometratge elàstic l'haurem de donar al punt de creuament de la carretera de Vilanova a l'Arboç amb la de Clariana, en que en un espai d'un centenar de metres hi trobem consecutivament tres rètols on hi llegim: "GORNAL 3", "GORNAL POR CLARIANA 6" i "GORNAL 5". Per a tots els gustos i a escollir.

TORRENT CONVERTIT EN VIA DE TRANSIT

Els camions de les obres del moll ocasionaven greus desperfectes al transitar pels carrers de Vilanova i l'empresa constructora es veié obligada a establir una nova via de trànsit, la qual transcorreix pel llit del torrent de La Piera o de Santa Magdalena, i part de l'itinerari del nonat ferrocarril del Griffi, fins al camí de Solicrup.

A causa dels esmentats aiguats, el torrent tornà a cobrar vida activa i, naturalment, sota el pont de la carretera de Sitges es formarà un llac idèntic al del pas subterrani del ferrocarril.

PROXIMAS EXCURSIONES DE MAS INTERES

Días 27, 28 y 29 de Junio

Participación al XII Rallye de Alta montaña.

Días 4 y 5 de Julio

Participación a la XXIV Marcha Nocturna de Orientación.

Información en el Local Social.

PUBLICACIO EN CATALA

La revista "Muntanya", Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, ha iniciat una nova etapa editant-se totalment en català. La nostre felicitació a la veterana entitat capdavantera de l'excursionisme a Catalunya.

CORRIOL SUPRIMIT

No sabem si és per delimitar la pedrera del Torrent de Garraf o per a establir-hi un nou camping, el cert és que ha estat vorellada amb llarga estacada una extensa zona pròxima a la carretera de les Costes en el lloc on aquesta descriu el revolt que voreja l'esmentat torrent. Dins la zona tancada hi ha quedat el corriol ascendent que utilitzàvem normalment per a pujar a la Serra dels Pins. Recomanem als nostres associats que per tal d'evitar-se questions, al baixar del tren continuïn a peu pel costat de la via fins poc més enllà de Can Güell, ascendint seguidament a la carretera, i al costat de la masieta de Can Canyes hi trobaran l'inici de l'antic camí carreter que condueix a La Pleta i Campgràs.

(Els articles reflexen només les opinions de llurs autors)

Dia 12 de juliol del 1970

EXCURSIO AMB AUTOCAR
a Manresa, Berga, Santuari de Queralt,
La Pobla de Lillet,
Castellar de N'Hug i Fonts del Llobregat

Inscripcions al local social

Secció de Cultura

CONEGUEM L'IDIOMA

AMB, EN, EM

Volem parlar avui de tres mots, **amb**, **en**, **em**, dues preposicions i un pronom, els quals, per llur pronunciació gairebé idèntica, són, amb freqüència, objecte de confusió pels qui aprenen el nostre idioma.

Naturalment, cada un d'aquests mots té una funció concreta i ben diferenciada dels altres. Una manera fàcil d'ajudar a determinar l'ús d'aquests mots als encara poc coneixedors de la gramàtica catalana, és recordar que:

Els esmentats mots **Amb**, **en** **em** equivalen als castellans **Con** **en** **me**.

Exemples:

Català

Obrava **amb** astúcia

Vindré **amb** uns amics

Pa **amb** oli

Desa-ho **en** aquest calaix

No creia **en** res

Pensant **en** tu

Em sembla bé

L'Antoni **em** crida

Em fa riure

Castellà

Obraba **con** astúcia

Vendré **con** unos amigos

Pan **con** aceite

Guárdalo **en** este cajón

No creía **en** nada

Pensando **en** ti

Me parece bien

Antonio **me** llama

Me da risa

Hi ha, però, les inevitables i pertorbadores excepcions. Quan cal introduir un grup nominal que indica mitjà de transport, on el castellà es serveix de la preposició **en**, en català hem d'usar **amb**.

Hi aniré **amb** cotxe

Iré **en** coche

Viatja **amb** tren

Viaja **en** tren

Respostes:

Sr. J. Comelles: Per designar els trossets de gel que es posen dintre les begudes, no hi ha, per ara, cap mot admès per l'Institut d'Estudis Catalans. El mot **cubet** que vosté diu que ha sentit, és correcte. També n'hi ha que es decanten per **glaçó** que trobem força bonic.

Aurèlia Rion

LLIBRES INGRESSATS BIBLIOTECA

En data recent han ingressat a la nostra biblioteca els següents llibres:

«Exploraciones subterráneas», de José M.ª Armengou.

«Mito y realidad de los platillos volantes», de Marius Lleget.

«Mitologías del antiguo Egipto», de Miguel Boladeras.

«Los monstruos marinos», de Antonio Ribera.

«Misterios de las civilizaciones muertas», de J. Mallas.

«Animales desconocidos sobre la tierra», del Dr. J. L. Barceló.

«La incógnita del mundo subterráneo», de J. M.ª Armengou.

«La Antártida», del Dr. J. L. Barceló.

«Las aberraciones sexuales», de R. Blasco.

«Rusia en el espacio», de Félix Llaugé.

«Hemos pisado la Luna», de Félix Llaugé.

Agraïm la generosa col·laboració de Ll. Daviu al costejar desinteressadament un dels exemplars citats.

SORTEIG

En el sorteig corresponent al mes de Maig ha estat premiat el soci Ramon Sabria i Gibert amb el llibre «Viatge per la Costa Catalana», autor Jordi Elias.

El soci premiat pot passar a recollir el llibre qualsevol dimarts o dijous de 8 a 10 del vespre; caduca als 60 dies del sorteig.

En cas de no ésser recollit, passarà a formar part de la nostra biblioteca.

Noticiari Espeleològic

JORNADES ESPELEOLOGIQUES

Una representació de membres del G. E. T. de la nostra Agrupació i del G. E. Armanyà, adherits a la Secció de Geografia i Història del Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer, participaren en les IV Jornades Espeleològiques celebrades els dies 1, 2 i 3 de maig a la Serra Grossa, Vallada (València) que foren organitzades per la Secció d'Espeleologia del Centre Excursionista de València.

En la propera circular donarem més detallada informació d'aquesta interessant activitat.

EL RIUET DE LA FALCONERA

El juliol del 1960 es realitzà «l'Operació Tritó» en la qual els submarinistes del CRIS s'endinsaren pel sífó

de La Falconera fins a un recorregut de 190 m. i una profunditat de 30. Al cap de deu anys, la passada Setmana Santa es portà a cap l'operació «Garraf-70» en la qual els escafandristes de la FEDAS han realitzat una penetració de més de 300 m. per 40 de profunditat, comptant des del tercer pou. El major recorregut en cavitat sumergida efectuat fins ara.

De prosseguir aquestes exploracions amb els marges de seguretat que amb la tècnica actual poden adoptar-se, és segur que s'aconseguiria abastar un nivell on l'aigua tindria un baix nivell de salinitat o aquest seria nul. I que després hom digui que l'espeleologia subaquàtica no té cap finalitat pràctica.

ACTIVITATS REALITZADES EN EL MES DE FEBRER

Dies 31 - 1

Pràctiques d'escalada a la Riba.

Vocal: J. Chaparro. 4 assistents.

Dies 14 - 15

Escalada a les Penyes Roges (La Riba)

Vocal: J. Chaparro. 6 assistents

Dia 1

Espeleologia a l'avenc Cartanyà (La Riba).

Vocal: D. Vedo. 14 assistents.

Dies 7 - 8

Acampada a Jafra.

Vocal: D. Vedo. 14 assistents.

Dies 14 - 15

Espeleologia als avencs Emili Sabaté i Arcada Petita.

Vocal: B. Blanco. 6 assistents.

Dies 14 - 15

Espeleologia a l'avenc del Llamp.

Vocal: Ll. Carrasco. 3 assistents.

Dies 14 - 15

Prospecció i espeleologia a l'avenc dels Reis.

Vocal: J. M. Franco. 2 assistents.

Dies 14 - 15

Espeleologia a l'avenc Asensio (Garraf).

Vocal: D. Vedo. 1 assistent.

Dies 21 - 22

Espeleologia a l'avenc Emili Sabaté (Garraf).

Vocal: D. Vedo. 12 assistents.

Dies 21 - 22

Escalada a les Penyes Roges (La Riba)

Vocal: J. Tarrific. 2 assistents.

Dies 21 - 22

Espeleologia a l'avenc dels Llambrics. (Garraf).

Vocal: Ll. Carrasco. 3 assistents.

Dies 21 - 22

Travessia a Nuria, Noucreus, Carençà, Pic de l'Infern.

Vocal: X. Carrasco. 5 assistents.

Dies 28 - 1

Pràctiques d'escalada a La Riba.

Vocal: J. Chaparro. 4 assistents.

Dies 28 - 1

Espeleologia a l'avenc del Vallaric (Garraf).

Vocal: B. Blanco. 3 assistents.

Dies 28 - 1

Espeleologia i travessia a Valcarlos Garraf, Fondo del Tró, Pla de Basses i Sitges.

Vocal: J. M. Franco. 10 assistents.

Dies 28 - 1

Alta muntanya, escalada al Pic Rodó (Carençà).

Vocal: C. Estrada. 2 assistents.

*Matrícula oberta
per nens i nenes des
de parvulari fins
1.er grau de primària*

Sant Gervasi, 72

Vilanova i la Geltrú

HOSTAL
RESTAURANTE

EROXY

San Sebastián, 14 - Telf. 8931053
VILLANUEVA Y GELTRU